

Evaluation of satisfaction factors in urban women's parks, case study example: (Pardis Women's Park and Shahed Women's Park in Kermanshah)

Sahar Toofan¹, Nastaran Mohammadpour², Behnam Shiroyeh Zad^{2*}

¹Associate Professor, Department of Architecture, Islamic Azad University, Tabriz, Iran

² PhD student, Department of Architecture, Aras International Branch, Islamic Azad University, Tabriz, Iran

² PhD student, Department of Architecture, Aras International Branch, Islamic Azad University, Tabriz, Iran

Received Date: 29 October 2024 Accepted Date: 06 February 2025

Abstract

Background and Objective: Parks and public green spaces are part of the ecological fabric of cities to the extent that the environmental life and sustainability of cities depend on them. This study aims to assess the level of satisfaction of women with women's parks. For this purpose, Pardis Women's Park and Shahed Women's Park in Kermanshah were selected. The better design of green space in women's parks leads to attendance, promotion of social interactions, reduction of depression, and ultimately their satisfaction with this space. The aim of the present study is to assess the level of satisfaction of citizens with the quality of urban parks in Kermanshah.

Research Method: The effective components in their satisfaction were identified and a researcher-made questionnaire was developed from the review of texts, related studies, and expert opinions. It was designed with the approval of relevant experts in the form of a Likert scale (five options) and completed by 400 women from Pardis Women's Park and Shahed Women's Park in Kermanshah. The data were analyzed using Spss software. The statistical population of this study includes all women visiting Pardis and Shahed Parks during the period from June to January 1403

Findings: The effective components of green space in urban women's parks were introduced in the form of 23 components, with the average satisfaction level of women in Pardis Women's Park being 3.43 and Shahed Women's Park being 3.07, meaning that women's satisfaction level with Pardis Women's Park is higher than Shahed Women's Park. The frequency distribution of interests of the studied individuals showed that 30.0 percent of women were interested in green space and 24.5 percent of women were interested in sports

Discussion and Conclusion: 23 components were examined in this study, which should be significantly prioritized in the optimal design of green space in urban parks to increase their satisfaction.

Key words: Satisfaction, Green Space, Women's Park, Women, Kermanshah City.

* Corresponding Author Email: behnam.shiroyehzad@iau.ac.ir

Cite this article: Toofan, S. , Mohammadpour, N. and Shiroyeh zad, B. (2025). Evaluation of satisfaction factors in urban women's parks, case study example: (Pardis Women's Park and Shahed Women's Park in Kermanshah) *Journal of Sustainable Urban & Regional Development Studies (JSURDS)*. ۲۶۶-۲۴۸ , (۲)۶ ,

ارزیابی عوامل رضایتمندی در پارک های شهری بانوان، نمونه مورد پژوهی: (بوستان بانوان پردیس و بوستان بانوان شاهد کرمانشاه)

سحر طوفان^۱، نسترن محمدپور^۲، بهنام شیرویه زاد^{۳*}

۱. دانشیار، گروه معماری، واحد آذرشهر، دانشگاه آزاد اسلامی، تبریز، ایران.

۲. دانشجوی دکتری گروه معماری، واحد بین الملل ارس، دانشگاه آزاد اسلامی، تبریز، ایران

۳. دانشجوی دکتری گروه معماری، واحد بین الملل ارس، دانشگاه آزاد اسلامی، تبریز، ایران

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۱۱/۱۸

تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۰۸/۰۸

چکیده

زمینه و هدف: پارک‌ها و فضاهای سبز عمومی به عنوان بخشی از بافت اکولوژیک شهرها هستند تا جایی که حیات زیست محیطی و پایداری شهرها به آنها وابسته است. این پژوهش ارزیابی میزان رضایتمندی بانوان از پارک‌های بانوان می‌باشد. برای این مهم، بوستان بانوان پردیس و بوستان بانوان شاهد در شهر کرمانشاه انتخاب شد. طراحی هر چه بهتر فضای سبز در پارک بانوان منجر به حضور، ارتقا تعاملات اجتماعی، کاهش افسردگی و در نهایت رضایت آنان از این فضا می‌شود. هدف پژوهش حاضر ارزیابی میزان رضایتمندی شهروندان از کیفیت پارک‌های شهری در شهر کرمانشاه می‌باشد.

روش بررسی: مولفه‌های مؤثر در رضایت آنان شناسایی و از بررسی متون، مطالعات مرتبط و نظرات متخصصین در قالب پرسشنامه محقق ساخته و با تایید متخصصین مربوطه به صورت قالب مقیاس لیکرت (پنج گزینه‌ای) طراحی و توسط ۴۰۰ نفر از بانوان بوستان بانوان پردیس و بوستان بانوان شاهد کرمانشاه تکمیل گردید. داده‌ها با استفاده از نرم‌افزار Spss تحلیل گردید. جامعه آماری این پژوهش شامل تمامی بانوان مراجعه کننده به پارک پردیس و شاهد در بازه زمانی خرداد ماه لغایت دی ماه سال ۱۴۰۳ می‌باشد.

یافته‌ها: مؤلفه‌های مؤثر فضای سبز پارک های شهری بانوان در قالب ۲۳ مؤلفه معرفی شدند که میانگین میزان رضایت بانوان بوستان بانوان پردیس برابر با ۳/۴۳ و بوستان بانوان شاهد برابر با ۳/۰۷ یعنی میزان رضایت بانوان از بوستان بانوان پردیس بیشتر از بوستان بانوان شاهد می‌باشد. از توزیع فراوانی علائق افراد مورد مطالعه، نشان داد که ۳۰/۰ درصد بانوان به فضای سبز و ۲۴/۵ درصد بانوان به ورزش علاقه‌مند بودند.

بحث و نتیجه گیری: ۲۳ مؤلفه در این تحقیق مورد بررسی قرار گرفتند که باید به طور قابل توجهی در طراحی بهینه فضای سبز پارک های شهری در اولویت قرار گیرند تا منجر به افزایش رضایت آنان شوند.

کلید واژه‌ها: رضایتمندی، فضای سبز، پارک بانوان، بانوان، شهر کرمانشاه.

* نویسنده مسئول: behnam.shiroyehzad@iau.ac.ir

ارجاع به این مقاله: طوفان، سحر، محمدپور، نسترن و شیرویه زاد، بهنام. (۱۴۰۴). ارزیابی عوامل رضایتمندی در پارک های شهری بانوان، نمونه مورد پژوهی: (بوستان بانوان پردیس و بوستان بانوان شاهد کرمانشاه). فصلنامه مطالعات توسعه پایدار شهری و منطقه ای، ۶(۲)، ۲۴۸-۲۶۶.

مقدمه و بیان مسأله

امروزه بیش از ۵۰ درصد از جمعیت جهان در محیط‌های شهری زندگی می‌کنند و بر اساس پیش بینی های سازمان ملل متحد این روند به شدت در حال رشد است و انتظار می‌رود که میزان شهرنشینی در سال ۲۰۵۰ به بیش از ۷۰ درصد جمعیت جهان افزایش یابد (Hend et al, 2019: 255). رابطه انسان با محیط اطرافش از بحث های مهم و اساسی است که در حوزه طراحی فضاهای شهری مطرح است؛ اینکه فرد چگونه و در چه سیستمی خود را در پیوند عاطفی با محیط اطرافش در می‌یابد و به آن وابسته می‌شود، پرسشی است که پژوهشگران در حوزه های مختلف علمی سعی در یافتن پاسخی مناسب برای آن هستند (Moore, 2021: 24). قرار گرفتن انسان در هوای سالم و فضای سبز و مزیت های سلامت عمومی برآمده از قرار گرفتن منظم انسان در محیط طبیعی از مهمترین فعالیت های گذران اوقات فراغت است که به بهبود رفاه انسان و ارتقای کیفیت زندگی انسان کمک می‌کند (Kowarik et al, 2020). (318) محققان پی برده اند که فضای سبز می‌تواند به آرامش جوان سازی و کاهش خشونت مردم کمک کند و مردم شهرها را از یأس و ناامیدی برهاند و به افزایش غنای حسی محیط های شهری و کاهش آلودگی های شهری کمک شایانی کند (Hend et al, 2019). (255) گذران اوقات فراغت در فضاهای سبز طبیعی و فضاهای سبز انسان ساخت چون پارکها به ویژه در ترکیب با هم می‌تواند پیامدهای متعددی چون کاهش خطر افت بهداشت و تنش های روانی کاهش ابتلا به افسردگی و اضطراب پیشگیری از حس تنهایی و انزوا و امکان استفاده از زیبایی و سرسبزی و دستیابی به آرامش و بهبود کیفیت زندگی را در پی داشته باشد (Cox et al, 2017). (255) بنابراین فضاهای عمومی شهری به عنوان مهمترین بخش شهرها عنصر ضروری برای زندگی اجتماعی هستند که سبب حرکت در فضاهای شهری تبادل اطلاعات و آگاهی اجتماع پذیری و همچنین غنی سازی کیفیت محیط های شهری می‌شوند (پور احمد و همکاران، ۱۳۹۷) این فضاها محلی برای گردهمایی و اجتماع شهروندان تقویت نقش اجتماعی شهروندان در مسیر دستیابی به دموکراسی، استفاده برای برگزاری جشنها و نمایشگاهها تقویت هویت و حس مکان در میان شهروندان هستند (آذرعلی و همکاران، ۱۳۹۸). در واقع فضاهای عمومی تسهیلگری برای هم زمانی حضور به شمار می‌آید که توسعه و رونق آن به شدت به زندگی اجتماعی در میان مردم وابسته است (Cheliotis et al, 2021:4).

امروزه پارک های شهری به عنوان یک جزء مهم از فضای عمومی با توجه به مشکلات شهرنشینی الگوی زندگی و تراکم ساختمانی بشمار می‌آیند (نیری و همکاران، ۱۳۹۶). همچنین به دلیل برخورداری از کارکردهای گوناگون اجتماعی اقتصادی و اکولوژیکی، جزء مهمترین بخش های محیط های شهری محسوب میشوند. در این راستا کیفیت پارک های شهری می‌تواند تأثیر بسزایی بر کیفیت زندگی شهروندان بگذارد طراحی مناسب پارک های شهری بر مبنای ارزش های محیطی ارزش های زیباشناختی و ارزش های اجتماعی میتواند کیفیت پارکها و همچنین زندگی شهروندان را تحت تأثیر قرار دهد (فصیحی و همکاران، ۱۳۹۹). وجود چنین مکان هایی در محیط شهری علاوه بر عملکرد زیست محیطی مانند پاک سازی ها فیلتر کردن باد، کاهش آلودگی صوتی و بهبود شرایط میکروکلیمایی موجب ارتقای شرایط اجتماعی و روان شناختی ساکنان شهری نیز می‌شود. قدم زدن در پارکها موجب کاهش فشارهای عصبی و افزایش توان فکری افراد می‌شود و شادابی فعالیت بیشتر ساکنان شهری را فراهم و به آرامش و اعتدال رفتاری آنان کمک می‌کند (بلایی اسکویی و همکاران، ۱۳۹۹).

یکی از سیاست های دولتی و محلی برای افزایش و راحتی حضور زنان در فضای عمومی، اختصاص فضاهای ویژه زنان است که خصوصاً در کشورهای اسلامی مورد استقبال واقع شده است (آذر علی و همکاران، ۱۴۰۳). در واقع در ایران کمبود امکانات و خدمات در عرصه های عمومی، باعث شده تا زنان نتوانند به خوبی از موقعیت های اجتماعی بهره گیرند و کمتر در فضاهای شهری حضور داشته باشند با توجه به حاکمیت ساختار مردسالارانه برای جوامع ما دسترسی زنان به فضاهای عمومی امکانات و خدمات محدود است (آقایی و همکاران، ۱۳۹۹).

یکی از مهمترین دلایل برای محدودیت زنان در فضای مختلط، مربوط به عدم آزادی آنها در انجام فعالیتها و دیده شدن به وسیله مردان است. زنان برای داشتن آزادی عمل و کنار گذاشتن پوشش کامل نیازمند فضاهای ویژه اند (ناصر و همکاران، ۱۳۹۵). در این راستا در سال های اخیر ایده ایجاد کردن پارک های بانوان در اکثر شهرهای بزرگ و کوچک ایران از جمله شهر کرمانشاه شکل

گرفته است. پارک‌های بانوان علاوه بر کاربری پارک و فضای سبز، امکانات رفاهی و تفریحی و آموزشی را نیز برای بانوان فراهم ساخته و موجب مشارکت هرچه بیشتر بانوان در این زمینه‌ها شده و موجب ارتقای کارایی اجتماعی و خانوادگی آنان در زندگی است که به صورت مستقیم و غیر مستقیم موجب ارتقای جامعه می‌شود. لذا پژوهش حاضر بر آن است که به ارزیابی میزان رضایتمندی بانوان شهر کرمانشاه از کیفیت پارک‌های بانوان پردیس و لاله در ابعاد دسترسی، کالبدی، عملکردی، روانشناختی، زیبا شناختی - مدیریتی بپردازد بنابراین به منظور برطرف کردن شکاف مطالعاتی در راستای مسئله اصلی پژوهش حاضر، به دنبال پاسخ‌گویی به سؤالات زیر است.

- مولفه‌های مؤثر فضای سبز بر میزان رضایت بانوان در بوستان شهری بانوان پردیس و بانوان شاهد کدامند؟
- وضعیت میزان رضایت بانوان از مولفه‌های فضای سبز دو بوستان شهری پردیس و شاهد چگونه است؟
- فضای سبز به چه میزان جز علائق بانوان دو بوستان شهری پردیس و شاهد است؟

مبانی نظری

به نظر می‌رسد که ایده احداث پارک‌های ویژه بانوان از ایده فمینیستی در دو دهه اخیر در کشورهای غربی الگوبرداری شده است زمانی که اولین بار پارک مورد نظر فمینیست‌ها تأسیس شد، کارکردی متفاوت با پارک‌های مورد نظر ما در ایران داشت تاریخچه احداث پارک بانوان به فعالیت‌های شخصی به نام راکسی بالتین و همکارانش در دهه‌ی ۱۹۹۰ میلادی باز می‌گردد. با اعلام حمایت شهردار وقت از ایده این زنان و توافق شورای شهر در سال ۱۹۹۲ در شهر میامی فلوریدای آمریکا، فضایی به وسعت ۱۵ هکتار در کنار دریاچه با امکانات تخصصی به بهره برداری رسید. در شرح خدمات پارک بانوان ذکر شده که این پارک‌ها باید دارای عملکرد منطقه‌ای بوده و بلا معارض دارای خصوصیات جغرافیایی اقتصادی و راه‌های ارتباطی مناسب باشند. در واقع پارک بانوان با هدف پاسخ دادن به نیازهایی که به دلیل محدودیت‌های جامعه یا ترجیح شخصی برای بانوان به وجود آمده اند ایجاد شده است رعایت امنیت اجتماعی محصور بودن مشرف نبودن ساختمان‌های اطراف به پارک‌های زنان از ویژگی‌های اصلی این مراکز است (شیخی و همکاران، ۱۳۹۵). پارک بانوان، فضای سبز محفوظی است با هدف تأمین نیازهای حرکتی زنان تا بتوانند بدون پوشش قانونی و با آزادی و راحتی بیشتر در آن حضور داشته باشند. پارک‌های ویژه زنان مکان‌هایی هستند که بسیاری از زنان و دختران جوان می‌توانند با استفاده از لباس‌های راحت و مناسب در آن به ورزش و تفریح بپردازند. استفاده از پارک فشار و استرس را کم می‌کند، تفکر را تعمق می‌بخشد، ساکنان شهرها را جوان نگه میدارد و احساس آرامش و آسایش به آنها می‌بخشد. چنانچه وجود درخت و انواع علفزارها در فضاهای عمومی بیرون از خانه وابستگی اجتماعی را قوت می‌بخشد و برای کاهش پرخاشگری و رسیدن به آرامش روحی بسیار مؤثر است و عاملی برای صمیمیت نیز هست (رفیعیان و همکاران، ۱۳۹۹). این مکان‌ها فرصت‌هایی را برای مردم فراهم می‌کنند تا با دیگران در جوامع ارتباط برقرار کنند و کیفیت زندگی عمومی را افزایش دهند (Wexler et al, 2017).

فضای شهری

مهم‌ترین بخش در شهرها و محیط‌های شهری فضای عمومی می‌باشد که در این مکان بیشترین ارتباط بین افراد رخ می‌دهد یکی از مهمترین عرصه‌های فضای عمومی می‌توان به پارک‌های بانوان و فضای سبز شهری مختص به بانوان اشاره کرد که نقش مهمی در سلامتی شهر و بانوان دارد. پارک‌های شهری بانوان بر خلاف تصورات ذهنی فقط مکانی متشکل از درخت و نیمکت نیست، بلکه نمادی از تفکرات فرهنگی و اجتماعی یک جامعه است که از جنبه‌های مختلف از جمله اجتماعی فرهنگی و روانی مورد توجه عموم مردم است (بلایی اسکویی و همکاران، ۱۳۹۸).

فضای سبز شهری

فضای سبز شهری به مجموعه فضاهای باز و سبزی گفته می‌شود که در محیط‌های شهری با اهداف مشخص برنامه ریزی و عملکردهای معین بر عهده آنها نهاده شده است. در تعریفی دیگر فضاهای سبز شهری بخشی از فضاهای وسیع یا محدود، موجود در محدوده عملکردی شهر است که به منظور ایجاد تنوع، زیبایی، افزایش کیفیت زیستی تأمین رفاه انسانی و مدیریت شهری قرار دارد. از دیدگاه شهرسازی فضای سبز شهری عبارت است از استخوان بندی و مورفولوژی شهر به بیان دیگر فضای سبز در کنار اسکلت فیزیکی شهر تعیین کننده اندام و به طور کلی سیمای شهر هست از این رو هرگاه طراحی شهر به درستی انجام گیرد و به دقت مورد اجرا گذاشته شود میان این عوامل یعنی بخش بی جان و جاندار مورفولوژی شهری به گونه ای تعادل برقرار می‌گردد (رفیعیات و همکاران، ۱۳۹۸).

نقش فضاهای شهری بر تعاملات اجتماعی و حضور پذیری بانوان

حوزه تعاملات و روابط اجتماعی احتمالاً مهمترین حوزه زندگی بشر است (Diener et al, 2018). داشتن یک شریک، تأهل، داشتن تعاملات نزدیک ملاقات با دوستان و خویشاوندان دریافت حمایت از اطرافیان همگی به افزایش لذت از روابط اجتماعی کمک می‌کند مطالعاتی وجود دارد که نشان می‌دهد شهرها و جوامعی که دارای روابط اجتماعی قوی و حمایت کننده هستند با بالاترین سطح شادی همراهند (Diener et al, 2018). در واقع آنچه به عنوان کیفیت فضای شهری مطرح می‌شود باید زمینه ساز حضور قشرهای مختلف شود (Kostas, 2021).

زنان تأثیرگذارترین قشر بر سلامت و شادابی جامعه هستند. آنها همچون دیگر گروه‌های اجتماعی با تداوم حضور در عرصه های عمومی و اجتماعی شهرها، شرایط سرزندگی نشاط و پایداری هرچه بیشتر فضاهای شهری را فراهم می‌آورند (نیری و همکاران، ۱۳۹۴). از دیدگاه روان‌شناسی شادی و نشاط و تندرستی در صورت عمیق بودن، ضمن گسترش خلاقیت و کارآمدی، فرد سبب توانمندسازی بیشتر وی در حل مسائل می‌شود. رفتار زنان و میزان حضور پذیری آنان در فضاهای شهری از الگوی یکسانی پیروی نمی‌کند، چرا که حضور و نوع فعالیت شهری زنان بر اساس دیدگاه‌های فرهنگی و اجتماعی شکل می‌گیرد و حتی هر بخش از یک شهر الگوهای متفاوتی دارد (عباس‌زاده، ۱۴۰۱). به طور معمول، فرم‌های مغشوش و دارای آشفتگی بصری ذهن مخاطب را به خود مشغول می‌سازد و احساس نگرانی، اضطراب ترس و تلاش برای خروج سریع از محیط را برای مخاطب به دنبال دارد و در مقابل فرم خوب به تعادل توازن و تناسب صحیح نیاز دارد که می‌تواند بر اساس آن محیط را برای کاربرانش جذاب، آرامش بخش و قابل اطمینان کند تا در نهایت احساس امنیت را در کاربرانش، جذاب آرامش بخش و قابل اطمینان کند تا در نهایت احساس امنیت را در محیط شهری هرچه بیشتر افزایش دهد (آقایی و همکاران، ۱۳۹۸). بنابراین یک فضای عمومی و حضور پذیر موفق برای بانوان باید از مؤلفه هایی چون دسترسی مناسب کالبد، مناسب منظر زیبا خوانایی تعداد فضاهای قابل نشستن، میزان بهداشت مناسب، توجه به مسائل فرهنگی و اجتماعی، نورپردازی کافی تنوع فعالیت، جامعیت، امنیت، تعامل اجتماعی اجتماع پذیری آسایش و راحتی در حد متناسبی برخوردار باشد. وجود این عوامل در کنار یکدیگر میتواند موفقیت یک فضای عمومی را تضمین کند.

اثرات فضاهای سبز شهری بر سلامت جسمی و روانی

مناظر و فضاهای سبز شهری عناصر مهم شهرها هستند. آنها فواید زیست محیطی فراوانی را با پاکسازی هوا، کاهش جزایر گرمایی یا کمک به مزایای سلامت ذهنی و جسمی فراهم می‌آورند و کیفیت زندگی شهروندان را افزایش می‌دهند جای تعجب نیست که فراهم کردن زیرساخت های سبز با کیفیت بهتر اکنون به بخشی جدایی ناپذیر از برنامه های سیاست شهری تبدیل شده است (Schindler et al, 2020). دلایل بسیار محکمی وجود دارد که نشان می‌دهد انزوا و فاصله گرفتن از افراد می‌تواند به سلامت روان آسیب برساند (Leigh-Hunt et al, 2017). بنابراین جای تعجب نیست که علائم افسردگی و اضطراب در حال حاضر برخی از کم علائم افسردگی و اضطراب شایع ترین اختلالات سلامت روان هستند (World Health World, 2017). با این وجود، نتایج نشان می‌دهد که

مونا میره‌هی و هدر جی گیبسون (۲۰۲۰) رابطه بین رفتارهای مسافرتی فراغتی بانوان و ورزش‌های برفی و بهزیستی آنان را مورد بررسی قرار داده‌اند. نتایج نشان می‌دهد زنانی که در اوقات فراغت برای شرکت در ورزش‌های برفی سفر کرده‌اند، احساس بهزیستی بالاتری نسبت به زنانی دارند که در این رویدادها شرکت نکرده‌اند.

پی دروز و همکاران (۲۰۱۸) نابرابری‌های جنسیتی در استفاده از پارک و فعالیت بدنی در میان ساکنان محله‌های بسیار فقیر لس آنجلس را بررسی کرده و نشان دادند زنانی که در مجاورت فقر زندگی می‌کنند از پارک‌های کمتری برای تفریح استفاده می‌کنند بدین روی طراحی بهبود یافته در سطح پارک تدوین برنامه و سایر مداخلات متناسب با نیازهای زنان ممکن است برای کاهش نابرابری در استفاده از پارک مؤثر باشد.

یافته‌های پژوهش تاندوگان و ایلهان (۲۰۱۶) نشان داد که زنان در شهرها در معرض ترس از جرم و نا امنی قرار دارند بنابراین ترجیح می‌دهند که در مکان‌های امن و مطمئن تردد کنند و از رفت و آمد به خیابان‌ها پارک‌ها میادین و سایر فضاهای عمومی که در آن احساس امنیت نمی‌کنند. در مقام مقایسه با پژوهش‌های مزبور می‌توان گفت در مطالعات قبلی کمتر تحقیقی وجود دارد که عوامل و مولفه‌ها را در پارک‌های شهری بانوان از منظر رضایتمندی شناسایی و میزان رضایت بانوان از این مولفه‌ها موردتوجه قرار دهند، بیشتر تحقیقات برای بانوان در قالب مولفه‌های کالبدی، معنایی، ویژگی‌های محیطی، شاخص‌های اجتماعی بوده و از دیدگاه بیوفیلیک اغلب تحقیقات در فضای باز از منظر ایمن بودن محیط انجام شده‌است.

روش‌شناسی

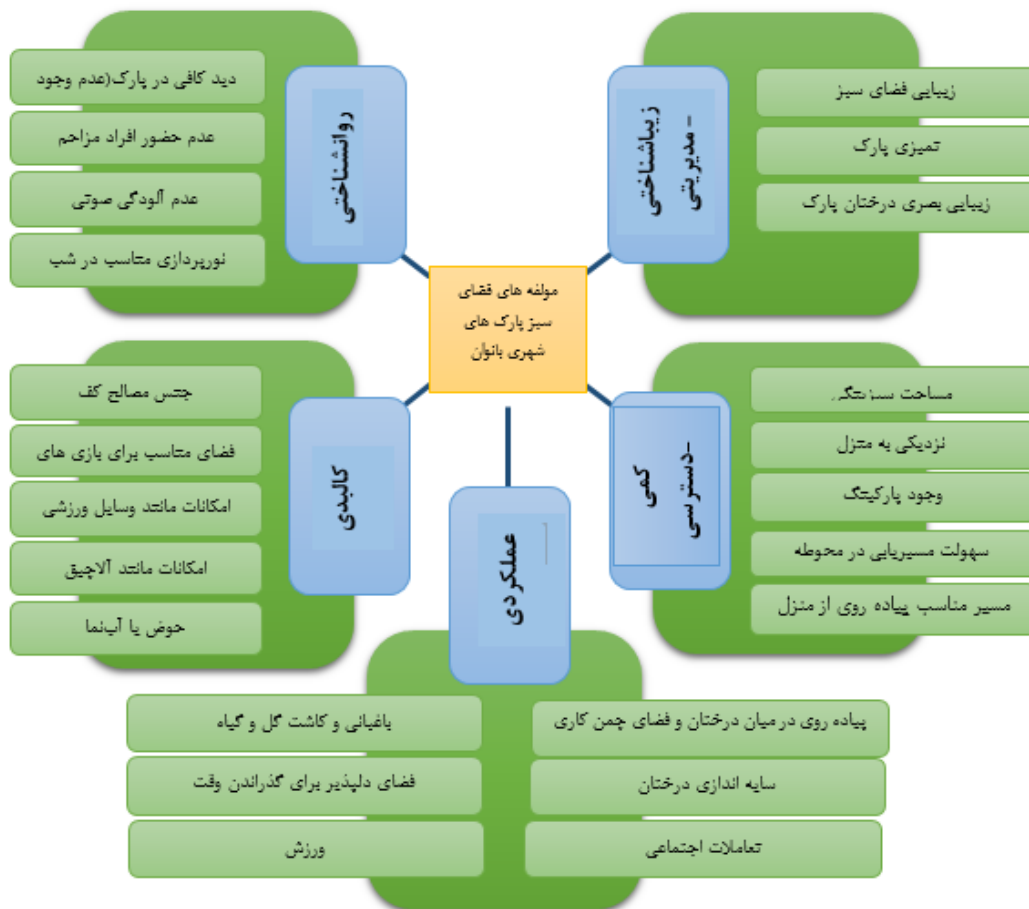
پژوهش حاضر از نظر هدف در حیطه پژوهش‌های کاربردی و از نظر رویکرد توصیفی-تحلیلی و بر اساس ماهیت داده‌ها تحقیقی کمی است برای پاسخگویی به فرضیات پژوهش در مرحله اول به وسیله مطالعات اسنادی و کتابخانه‌ای، شاخص معیار و زیر معیارهای تبیین‌کننده رضایتمندی ابعاد چندگانه پارک بانوان تدوین شد پرسشنامه طراحی شده در قالب ۲۳ سؤال به صورت طیف پنج‌گزینه‌ای لیکرت (خیلی کم تا خیلی زیاد) شکل گرفت. جامعه آماری این پژوهش تمامی بانوان مراجعه‌کننده به پارک بانوان پردیس و پارک بانوان شاهد در بازه زمانی خرداد ماه ۱۴۰۳ لغایت دی ماه ۱۴۰۳ هستند. حجم نمونه شامل ۴۰۰ نفر از بانوان مراجعه‌کننده به پارک بانوان پردیس و پارک بانوان شاهد هستند، که با استفاده از نرم افزار Sample Power با سطح اطمینان ۹۵ درصد و خطای احتمالی ۵ درصد محاسبه شد. مراحل ساخت و طراحی آیت‌های پرسشنامه محقق ساخته بدین ترتیب بود با بررسی پیشینه‌های پژوهش و نتایج آن‌ها و با بررسی متون علمی (شامل کتاب، نظرات صاحب‌نظران، مقالات علمی) در کتابخانه و وبسایت‌های علمی کلیه نظرات، مولفه‌ها و عواملی که می‌توانست در این موضوع مطرح باشد گردآوری گردید. سپس با نظر تیم پژوهشی داده‌های کدگذاری داده و تحلیل نظری، مولفه‌های شناسایی‌شده در قالب مدل مفهومی به ۵ عامل (کمی - دسترسی، کالبدی، عملکردی، روانشناختی و زیباشناختی - مدیریت) کاهش داده شد. جهت گردآوری داده‌ها از پرسشنامه محقق ساخته استفاده شده‌است که شامل دو بخش سؤالات مربوط به ویژگی‌های جمعیت‌شناختی و سؤالات مربوط به مولفه‌های پژوهش را در بر می‌گیرند می‌باشند. روایی ابزار اندازه‌گیری مولفه‌ها به شکل روایی صوری و محتوایی و با استفاده از دیدگاه متخصصین صورت گرفته است. بر این اساس برای تعیین روایی ابزار تهیه شده از همکاری ۵ نفر از اساتید حیطه معماری و شهرسازی بهره گرفته شده‌است بدین منظور بعد از تهیه ابزار مورد استفاده تکثیر و در اختیار تعداد ۵ نفر از اساتید متخصص دانشگاه قرار گرفت و از آن‌ها خواسته شد تا با مد نظر قرار دادن اهداف پژوهش، ابزار تهیه شده را از نظر صوری و محتوایی مورد ارزیابی قرار داده و نظرات اصلاحی خود را بر آن بنویسند. بعد از ارجاع ابزار مذکور توسط محقق اصلاح و برای تأیید روایی نهایی در اختیار اساتید مذکور قرار داده شد. به‌وسیله فرمول آلفا کرونباخ پایایی این پرسشنامه محاسبه شده‌است. پایایی کل پرسشنامه برابر با ۰/۷۵ می‌باشد. برای تجزیه و تحلیل توصیفی و استنباطی داده‌ها از آزمون آماری T-Test در نرم افزار SPSS-۲۶ و برای تبیین و مدل‌سازی اثرات نیز از مدل‌سازی معادلات ساختاری در نرم افزار AMOS-۲۴ استفاده شد. توزیع پرسشنامه‌ها نیز با بهره‌مندی از روش نمونه‌گیری احتمالی از نوع سیستماتیک در ساعات اوج مراجعه بانوان به این فضای عمومی انجام شد (ساعت ۱۴ تا ۲۱).

جدول ۱. عوامل و مؤلفه‌های فضای سبز پارک های بانوان (مأخذ: نگارندگان)

عوامل	ردیف	مؤلفه‌ها
کمی - دسترسی	۱	مساحت فضای سبز
	۲	نزدیکی به منزل
	۳	وجود پارکینگ
	۴	سهولت مسیریابی در محوطه
	۵	مسیر مناسب پیاده روی از منزل تا پارک
کالبدی	۶	جنس مصالح کف
	۷	فضای مناسب برای بازی های مختلف
	۸	امکانات مانند وسایل ورزشی
	۹	امکانات مانند آلاچیق
	۱۰	حوض یا آب‌نما
عملکردی	۱۱	امکان پیاده روی در میان درختان و فضای چمن‌کاری
	۱۲	سایه اندازی درختان
	۱۳	تعاملات اجتماعی
	۱۴	تفریح و گذران اوقات فراغت
	۱۵	باغبانی و کاشت گل و گیاه
روانشناختی	۱۶	ورزش
	۱۷	نورپردازی مناسب در شب
	۱۸	عدم حضور افراد مزاحم
	۱۹	عدم آلودگی صوتی
زیبا شناختی - مدیریتی	۲۰	دید کافی در پارک (عدم وجود بوته های بلند)
	۲۱	زیبایی فضای سبز
	۲۲	زیبایی بصری درختان پارک
	۲۳	تمیزی پارک

مدل مفهومی عوامل و مؤلفه‌های فضای سبز پارک های شهری

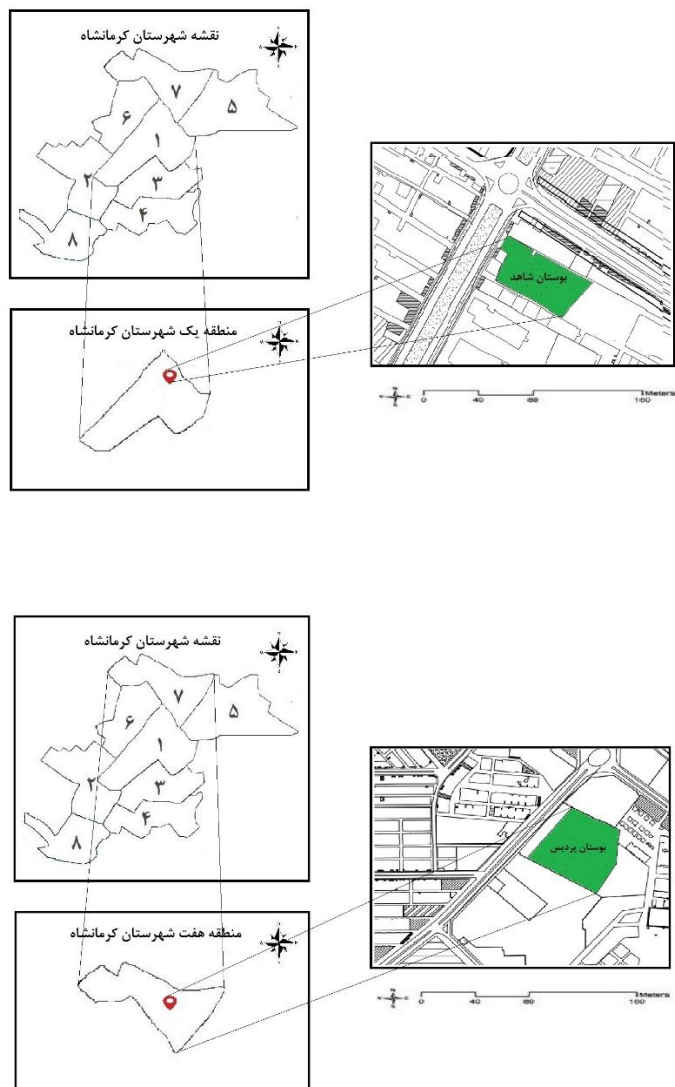
با توجه به مطالعات مبانی نظری پژوهش و با بررسی و تحلیل نظریات صاحب‌نظران عوامل و مؤلفه‌های مؤثر بر میزان رضایت بانوان از پارک های شهری، جدول (۱) استخراج و طبق شکل (۱) معرفی می‌شود.

شکل ۱. مدل مفهومی عوامل و مؤلفه های فضای سبز پارک های بانوان (مأخذ: نگارندگان)

معرفی محدوده مورد مطالعه

شهرستان کرمانشاه، مرکز استان کرمانشاه می باشد که با ارتفاع ۱۲۰۰ متر از سطح دریا قرار دارد استان کرمانشاه با موقعیت ۴۷ درجه و ۴ دقیقه شرقی و ۱۹ درجه و ۳۴ دقیقه شمالی قرار دارد. دمای سالانه هوا طی بررسی های انجام شده در یک دوره ۶۵ ساله ۳/۱۴ درجه سانتی گراد می باشد. استان کرمانشاه مساحتی حدود ۲۴,۶۴۰ کیلومتر مربع از نظر وسعت هفدهمین استان ایران از نظر وسعت به شمار می آید. شهرستان کرمانشاه از نظر تقسیمات شهرداری به ۸ ناحیه تقسیم شده است که بوستان بانوان پردیس در منطقه ۷ در خیابان بلوار طاقبستان واقع شده است و بوستان بانوان شاهد نیز در منطقه ۱ در بلوار شهید بهشتی واقع شده است.

شکل ۲- موقعیت مناطق مورد مطالعه (مأخذ: نگارندگان)

تجزیه و تحلیل داده ها

برای شناسایی ابعاد و مولفه‌های تأثیرگذار بر میزان رضایت بانوان در پارک های شهری بانوان بر اساس مرور مبانی نظری مولفه های زیادی در مطالعات قبلی گزارش شده است که با جمع بندی آن ها در قالب چنین نتیجه گیری می شود که ۲۳ مولفه و ۵ عامل کلی وجود دارد که به عنوان عوامل تعیین کننده میزان رضایت بانوان در پارک های شهری بانوان محسوب می شوند: ۱- کمی - دسترسی ۲- کالبدی ۳- عملکردی ۴- روانشناختی ۵- زیباشناختی- مدیریتی. جدول (۲۱)

جدول ۲: توزیع فراوانی مولفه‌های تحقیق

ابعاد	مولفه	شاخص	خیلی کم	کم	متوسط	زیاد	خیلی زیاد
کمی - دسترسی	مساحت	فراوانی	۱۳	۲۰	۷۳	۷۵	۱۹
	سبزی‌نگی	درصد	۶/۵	۱۰/۰	۳۶/۵	۳۷/۵	۹/۵
	نزدیکی به منزل	فراوانی	۶	۲۱	۷۱	۷۶	۲۶
	وجود پارکینگ	درصد	۳/۰	۱۰/۵	۳۵/۵	۳۸/۰	۱۳/۰
		فراوانی	۶	۴۸	۴۸	۷۲	۲۶
		درصد	۳/۰	۳۴/۰	۲۴/۰	۳۶/۰	۱۳/۰
	سهولت مسیریابی در محوطه	فراوانی	۲۳	۲۷	۶۸	۶۰	۲۲
		درصد	۱۱/۵	۱۳/۵	۳۴/۰	۳۰/۰	۱۱/۰
	مسیر مناسب	فراوانی	۲۳	۳۱	۵۷	۶۳	۲۶
	پیاده روی از منزل تا پارک	درصد	۱۱/۵	۱۵/۵	۲۸/۵	۳۱/۵	۱۳/۰
کالبدی	جنس مصالح کف	فراوانی	۲۷	۳۱	۶۳	۵۱	۲۸
		درصد	۱۳/۵	۱۵/۵	۳۱/۵	۲۵/۵	۱۴/۰
	فضای مناسب برای بازی های مختلف	فراوانی	۲۱	۲۴	۶۳	۵۷	۳۵
		درصد	۱۰/۵	۱۲/۰	۳۱/۵	۲۸/۵	۱۷/۵
	امکانات مانند وسایل ورزشی	فراوانی	۲۵	۲۳	۵۰	۶۱	۴۱
		درصد	۱۲/۵	۱۱/۵	۲۵/۰	۳۰/۵	۲۰/۵
	امکانات مانند آلاچیق	فراوانی	۲۰	۲۵	۵۷	۵۳	۴۵
		درصد	۱۰/۰	۱۲/۵	۲۸/۵	۲۶/۵	۲۲/۰
	حوض یا آب‌نما	فراوانی	۲۷	۳۱	۵۴	۵۰	۳۸
		درصد	۱۳/۵	۱۵/۵	۲۷/۰	۲۵/۰	۱۹/۰
عملکردی	امکان پیاده روی در میان درختان و فضای چمن‌کاری	فراوانی	۲۹	۲۸	۵۴	۵۷	۳۲
		درصد	۱۴/۵	۱۴/۰	۲۷/۰	۲۸/۵	۱۶/۰
	سایه اندازی درختان	فراوانی	۲۸	۳۱	۳۹	۶۳	۳۹
		درصد	۱۴/۰	۱۵/۵	۱۹/۵	۳۱/۵	۱۹/۵
	تعاملات اجتماعی	فراوانی	۳۰	۲۸	۳۹	۶۰	۴۳
		درصد	۱۵/۰	۱۴/۰	۱۹/۵	۳۰/۰	۲۱/۵
	فضای دلپذیر برای گذراندن وقت	فراوانی	۳۸	۴۰	۴۲	۴۴	۳۶
		درصد	۱۹/۰	۲۰/۰	۲۱/۰	۲۲/۰	۱۸/۰
	باغبانی و کاشت گل و گیاه	فراوانی	۴۴	۴۲	۳۸	۴۴	۳۲
		درصد	۲۲/۰	۲۱/۰	۱۹/۰	۲۲/۰	۱۶/۰
روانشناختی	ورزش	فراوانی	۴۱	۳۷	۳۷	۵۸	۲۷
		درصد	۲۰/۵	۱۸/۵	۱۸/۵	۲۹/۰	۱۳/۵
	نورپردازی مناسب در شب	فراوانی	۴۰	۳۲	۴۹	۴۹	۳۰
		درصد	۲۰/۰	۱۶/۰	۲۴/۵	۲۴/۵	۱۵/۰
	عدم حضور افراد مزاحم	فراوانی	۳۰	۳۸	۴۸	۴۸	۳۶
		درصد	۱۵/۰	۱۹/۰	۲۴/۰	۲۴/۰	۱۸/۰
		فراوانی	۲۹	۳۹	۳۷	۶۱	۳۴

دوره ۶، شماره ۲، شماره پیاپی ۲۰، تابستان ۱۴۰۴

۱۷/۰	۳۰/۵	۱۸/۵	۱۹/۵	۱۴/۵	درصد	عدم آلودگی صوتی	زیباشناختی - مدیریتی
۴۶	۷۰	۴۶	۲۲	۱۶	فراوانی	دید کافی در پارک(عدم وجود بوته های بلند)	
۲۳/۰	۳۵/۰	۲۳/۰	۱۱/۰	۸/۰	درصد	زیبایی فضای سبز	
۷۰	۵۹	۳۴	۲۲	۱۵	فراوانی	زیبایی بصری درختان پارک	
۳۵/۰	۲۹/۵	۱۷/۰	۱۱/۰	۷/۵	درصد	تمیزی پارک	
۹۵	۳۸	۲۶	۱۸	۲۳	فراوانی		
۴۷/۵	۱۹/۰	۱۳/۰	۹/۰	۱۱/۵	درصد		
۱۳۹	۲۴	۱۵	۱۴	۸	فراوانی		
۶۹/۵	۱۲/۰	۷/۵	۷/۰	۴/۰	درصد		

جدول ۳- فراوانی و درصد متغیرهای ویژگی‌های فردی بانوان پارک بانوان پردیس و پارک بانوان شاهد

درصد	فراوانی	شرح	تعداد	درصد	فراوانی	شرح	
۱۸/۰	۷۲	یک	تعداد فرزند	۶۰/۷	۲۴۳	متاهل	تاهل
۲۳/۰	۹۲	دو		۳۹/۳	۱۵۷	مجرد	
۱۶/۰	۶۴	سه		۳۲/۰	۱۲۸	آزاد	
۷/۵	۳۰	چهار	تعداد فرزند	۳۸/۵	۱۵۴	بازنشسته	شغل
۱/۵	۶	پنج و یا بیشتر		۲۵/۰	۱۰۰	بیکار	
۳۴/۰	۱۳۶	بدون فرزند		۴/۵	۱۸	کارمند	
۱۲/۵	۵۰	لیسانس	تحصیلات	۴۲/۰	۱۶۸	زیر دیپلم	تحصیلات
۰/۵	۲	فوق لیسانس		۳۷/۰	۱۴۸	دیپلم	
۱/۰	۴	دکتر		۷/۰	۲۸	کاردانی	

جدول ۴: میانگین و انحراف معیار مولفه‌های تحقیق

انحراف معیار	میانگین	تعداد	مولفه	عامل
۱/۰۰	۳/۳۵	۴۰۰	مساحت سبزیگی	کمی - دسترسی
۰/۹۵	۳/۴۷	۴۰۰	نزدیکی به منزل	
۱/۰۶	۳/۳۲	۴۰۰	وجود پارکینگ	
۱/۱۴	۳/۱۵	۴۰۰	سهولت مسیریابی در محوطه	
۱/۱۹	۳/۱۹	۴۰۰	مسیر مناسب پیاده روی از منزل تا پارک	کالبدی
۱/۲۲	۳/۱۱	۴۰۰	جنس مصالح کف	
۱/۱۹	۳/۳۰	۴۰۰	فضای مناسب برای بازی های مختلف	
۱/۲۸	۳/۳۵	۴۰۰	امکانات مانند وسایل ورزشی	
۱/۲۵	۳/۳۹	۴۰۰	امکانات مانند آلاچیق	
۱/۲۹	۳/۲۰	۴۰۰	حوض یا آب‌نما	
۱/۲۷	۳/۱۷	۴۰۰	امکان پیاده روی در میان درختان و فضای چمن کاری	عملکردی
۱/۳۲	۳/۲۷	۴۰۰	سایه اندازی درختان	
۱/۳۵	۳/۲۹	۴۰۰	تعاملات اجتماعی	
۱/۳۸	۳/۰۰	۴۰۰	فضای دلپذیر برای گذراندن وقت	
۱/۳۹	۲/۷۶	۴۰۰	باغبانی و کاشت گل و گیاه	

۱/۳۵	۲/۹۶	۴۰۰	ورزش	
۱/۳۴	۲/۷۶	۴۰۰	نورپردازی مناسب در شب	روانشناختی
۱/۳۲	۳/۱۱	۴۰۰	عدم حضور افراد مزاحم	
۱/۳۲	۳/۱۶	۴۰۰	عدم آلودگی صوتی	
۱/۱۸	۳/۵۴	۴۰۰	دید کافی در پارک (عدم وجود بوته های بلند)	
۱/۲۵	۳/۷۳	۴۰۰	زیبایی فضای سبز	زیباشناختی - مدیریتی
۱/۴۰	۳/۸۲	۴۰۰	زیبایی بصری درختان پارک	
۱/۱۳	۴/۴۵	۴۰۰	تمیزی پارک	

نتایج جدول (۴) نشان می‌دهد که میزان رضایت از «تمیزی پارک» فضای سبز دارای میانگین ۴/۴۵ می‌باشد که بالاترین مقدار میانگین را به خود اختصاص داده است و کمترین مقدار میانگین هم برابر با ۲/۷۶ که به دو مولفه «باغبانی و کاشت گل و گیاه» و «روشنایی فضای سبز و امنیت» محوطه تعلق دارد. پنج مولفه مؤثر بر رضایت بانوان به ترتیب «تمیزی پارک»، «زیبایی بصری درختان پارک»، «زیبایی فضای سبز»، «سایه درختان و فضای سبز محوطه»، «دسترسی راحت به فضای سبز محوطه» است.

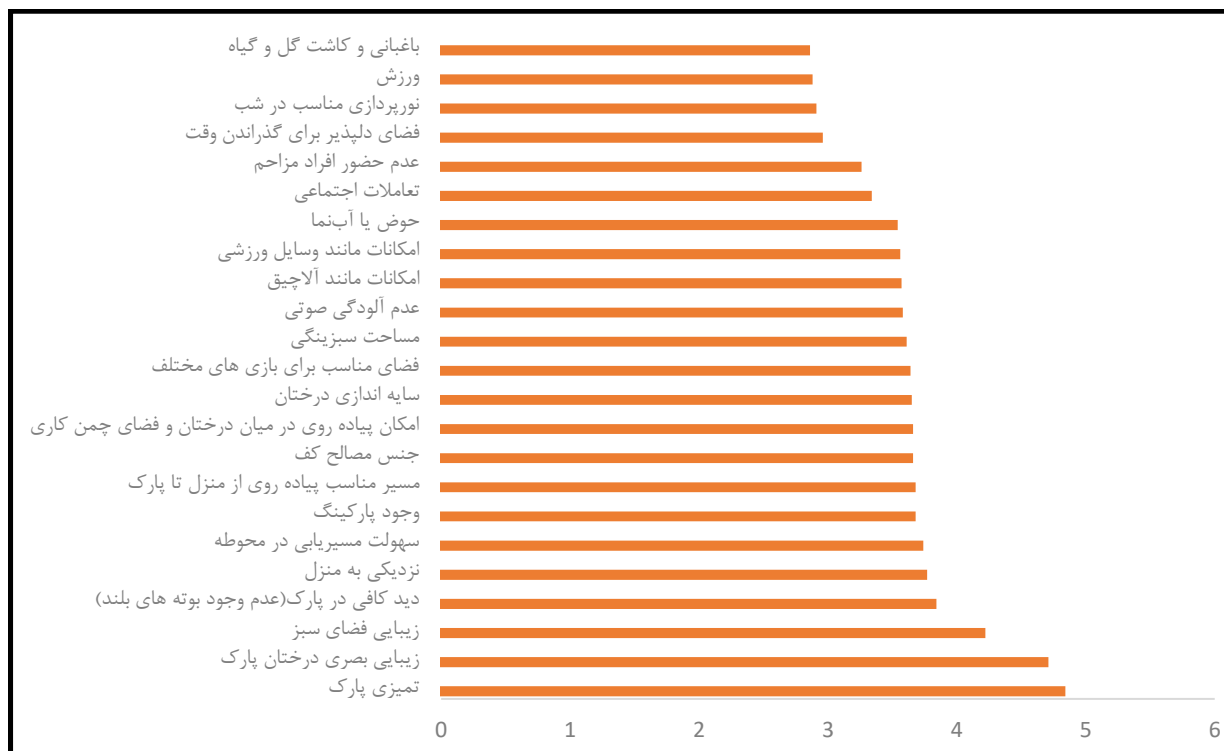
جدول ۵: میانگین و انحراف معیار مولفه‌ها و ابعاد به تفکیک پارک بانوان پردیس و پارک بانوان شاهد

عامل	مولفه	بنا	تعداد	میانگین	انحراف معیار
کمی - دسترس	مساحت سزینگی	پردیس	۲۰۰	۳/۵۹	۱/۰۶
		شاهد	۲۰۰	۳/۰۸	۰/۸۷
	نزدیکی به منزل	پردیس	۲۰۰	۳/۷۵	۱/۰۰
		شاهد	۲۰۰	۳/۲۰	۰/۸۰
	وجود پارکینگ	پردیس	۲۰۰	۳/۶۶	۰/۸۹
		شاهد	۲۰۰	۲/۹۸	۱/۱۲
کالبدی	سهولت مسیریابی در محوطه	پردیس	۲۰۰	۳/۷۲	۰/۸۴
		شاهد	۲۰۰	۳/۵۹	۱/۱۳
	مسیر مناسب پیاده روی از منزل تا پارک	پردیس	۲۰۰	۳/۶۶	۰/۹۹
		شاهد	۲۰۰	۲/۷۲	۱/۱۸
	جنس مصالح کف	پردیس	۲۰۰	۳/۶۴	۱/۰۷
		شاهد	۲۰۰	۲/۵۸	۱/۱۳
	فضای مناسب برای بازی های مختلف	پردیس	۲۰۰	۳/۶۲	۱/۰۱
		شاهد	۲۰۰	۲/۹۹	۱/۲۹
	امکانات مانند وسایل ورزشی	پردیس	۲۰۰	۳/۵۴	۱/۱۳
		شاهد	۲۰۰	۳/۱۷	۱/۴۰
	امکانات مانند آلاچیق	پردیس	۲۰۰	۳/۵۵	۱/۲۳
		شاهد	۲۰۰	۳/۲۴	۱/۲۵
عملکردی	حوض یا آب‌نما	پردیس	۲۰۰	۳/۵۲	۱/۲۴
		شاهد	۲۰۰	۲/۸۹	۱/۲۷
	امکان پیاده روی در میان درختان و فضای چمن کاری	پردیس	۲۰۰	۳/۶۴	۱/۲۲
		شاهد	۲۰۰	۲/۷۱	۱/۱۴
	سایه اندازی درختان	پردیس	۲۰۰	۳/۶۳	۱/۱۹
		شاهد	۲۰۰	۲/۹۱	۱/۳۴

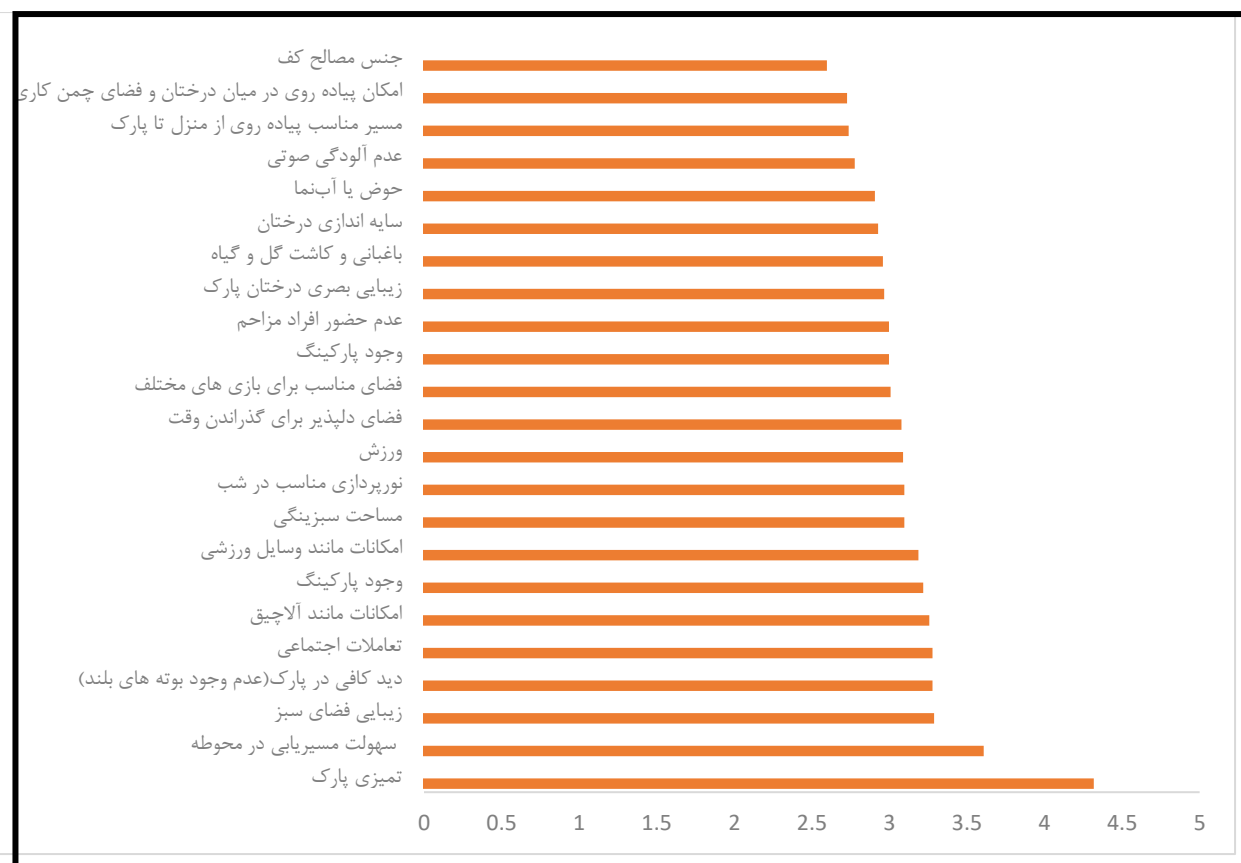
دوره ۶، شماره ۲، شماره پیاپی ۲۰، تابستان ۱۴۰۴

۱/۴۲	۳/۳۲	۲۰۰	پردیس	تعاملات اجتماعی	
۱/۲۸	۳/۲۶	۲۰۰	شاهد		
۱/۴۶	۲/۹۴	۲۰۰	پردیس	فضای دلپذیر برای گذراندن وقت	
۱/۲۹	۳/۰۶	۲۰۰	شاهد		
۱/۴۹	۲/۸۴	۲۰۰	پردیس	باغبانی و کاشت گل و گیاه	
۱/۲۹	۲/۹۴	۲۰۰	شاهد		
۱/۴۵	۲/۸۶	۲۰۰	پردیس	ورزش	
۱/۲۴	۳/۰۷	۲۰۰	شاهد		
۱/۵۰	۲/۷۶	۲۰۰	پردیس	نورپردازی مناسب در شب	روانشناختی
۱/۱۶	۳/۰۸	۲۰۰	شاهد		
۱/۳۹	۳/۲۴	۲۰۰	پردیس	عدم حضور افراد مزاحم	
۱/۲۳	۲/۹۸	۲۰۰	شاهد		
۱/۲۷	۳/۵۶	۲۰۰	پردیس	عدم آلودگی صوتی	
۱/۲۴	۲/۷۶	۲۰۰	شاهد		
۱/۰۸	۳/۸۲	۲۰۰	پردیس	دید کافی در پارک(عدم وجود بوته های بلند)	
۱/۲۲	۳/۲۶	۲۰۰	شاهد		
۱/۰۵	۴/۲۰	۲۰۰	پردیس	زیبایی فضای سبز	زیباشناختی - مدیریتی
۱/۲۷	۳/۲۷	۲۰۰	شاهد		
۰/۶۱	۴/۴۵	۲۰۰	پردیس	زیبایی بصری درختان پارک	
۱/۴۳	۲/۹۵	۲۰۰	شاهد		
۰/۵۳	۴/۸۲	۲۰۰	پردیس	تمیزی پارک	
۱/۳۶	۳/۹۰	۲۰۰	شاهد		

نتایج جدول (۵) نشان داد، در همه موارد میزان رضایت بانوان پارک پردیس بیشتر از بانوان پارک شاهد است به جز در سه مولفه «باغبانی و کاشت گل و گیاه»، «ورزش» و «روشنایی فضای محوطه و امنیت آن» میزان رضایت بانوان شمیم مهر بیشتر بود.

نمودار ۱: نمودار میله‌ای میانگین مولفه‌های پارک بانوان پردیس مأخذ: (یافته‌های تحقیق، ۱۴۰۳)

نمودار ۲: نمودار میله‌ای میانگین مولفه‌های پارک بانوان شاهد مأخذ: (یافته‌های تحقیق، ۱۴۰۳)

جدول ۶: نتایج آزمون t مستقل جهت مقایسه میانگین رضایت بوستان بانوان پردیس و بوستان بانوان شاهد

مولفه	بنا	میانگین	انحراف معیار	آماره t	سطح معنی داری
رضایت	پردیس	۳/۴۳	۰/۳۵	۱۴/۶۱۹	۰/۰۰
	شاهد	۳/۰۷	۰/۱۶		

نتایج جدول (۶) نشان می‌دهد میانگین میزان رضایت بانوان پارک بانوان پردیس برابر با ۳/۴۳ و در پارک بانوان شاهد برابر با ۳/۰۷ می‌باشد. در نتیجه می‌توان گفت میزان رضایت بانوان پارک بانوان پردیس بیشتر از بانوان پارک بانوان شاهد است.

جدول ۹: توزیع فراوانی علائق افراد مورد مطالعه

علائق	فراوانی	درصد فراوانی	درصد فراوانی تجمعی
استراحت	۴۴	۱۱/۰	۱۱/۰
ورزش	۹۸	۲۴/۵	۳۵/۵
تنهایی	۶۴	۱۶/۰	۵۱/۵
فضای سبز	۱۲۰	۳۰/۰	۸۱/۵
نشستن‌های جمعی	۷۴	۱۸/۵	۱۰۰
کل	۴۰۰	۱۰۰	

نتایج جدول (۹) نشان می‌دهد ۴۴ نفر معادل (۱۱ درصد) از افراد مورد مطالعه به استراحت، ۹۸ نفر معادل (۲۴/۵ درصد) به ورزش، ۶۴ نفر معادل (۱۶/۰ درصد) به تنهایی، ۱۲۰ نفر معادل (۳۰/۱ درصد) به فضای سبز و ۷۴ نفر معادل (۱۸/۵ درصد) به نشستن‌های جمعی علاقه دارند.

نتیجه گیری و پیشنهادها

فضاهای سبز شهری و پوشش‌های گیاهی نقش مهمی در تعادل زیست محیطی افزایش رضایتمندی و سلامت جسمی- روانی شهروندان در شهرها دارند. وجود این فضاها از ضروریات اساسی یک شهر زیست پذیر است که از نظر زیبایی و افزایش تعاملات اجتماعی به شهروندان برای داشتن یک زندگی بهتر کمک میکند؛ بنابراین اهمیت وجود پارک‌ها و فضاهای عمومی به حدی است که سرانه مناسب این کاربری به عنوان یکی از شاخص‌های توسعه یافتگی در جوامع شهری مدرن به حساب می‌آید از مهمترین ویژگی‌های یک شهر سالم و پایدار ایجاد فضاهایی مناسب برای بانوان می باشد که در عین برآورده کردن نیازها و احتیاجات این گروه از جامعه زمینه رشد فکری و اجتماعی آنان را فراهم کند. با توجه به اینکه بانوان نیمی از جمعیت جامعه ما را تشکیل می‌دهند و تا کنون کمتر به خواسته و نیازهای آنان عرصه‌های برنامه ریزی شهری توجه شده است و همواره این قشر از جامعه با محدودیت‌هایی مواجه بوده اند که ضرورت توجه به این گروه از جامعه از اهمیت ویژه ای برخوردار است؛ تا جایی که بسیاری از اندیشمندان شهری موفقیت یک فضای شهری را منوط به میزان استفاده زنان از آن فضا می‌دانند.

نظریه مبنایی در این پژوهش تحت محورهایی با عناوین شهر سبز، شهر دوستدار طبیعت، شهر بیوفیلیک و اثرات فضاهای سبز شهری در سلامت جسمی و روانی است که به تبیین نقش ارتباط با طبیعت در رضایتمندی و افزایش تعاملات اجتماعی و همچنین ارتقای سلامت جسم و روان شهروندان می‌پردازد. همچنین بررسی‌های نظری صورت گرفته نشان می‌دهد نیازها و ضرورت‌های مختلف شهری از یکسو و تغییرات زندگی شهری به خصوص در کشورهای اسلامی و توجه به عدالت جنسیتی باعث شکل گیری فضاهایی مختص به بانوان شده است.

از نتایج تحقیق می‌توان گفت از نیازهای اصلی بانوان، ایجاد فضای سبز با رعایت عوامل موثر آن نظیر دسترسی، کالبدی، عملکردی، روانشناختی، زیباشناختی و مدیریتی در بوستان بجهت ایجاد گردهمایی‌های جمعی و افزایش تعاملات اجتماعی است. طبیعی است که هر اندازه عوامل و مولفه‌های موثر فضای سبز این محیط بدرستی طراحی شود، میزان احساس رضایت بانوان از فضای سبز بیشتر شده، افراد احساس تعلق خاطر بیشتری نسبت به آن محیط نموده، از بودن در آن احساس آرامش می‌کنند و در نهایت سبب ارتقا تعاملات اجتماعی و کاهش افسردگی خواهد شد. بنابراین شناسایی مولفه‌های مؤثر فضای سبز به جهت رضایت بانوان و طراحی بهینه متناسب با نیازهای آنان دارای اهمیت ویژه‌ای است. طراحی مناسب فضای سبز می‌تواند تا حد زیادی نیازهای روحی و روانی بانوان را تأمین و به محیط زندگی و پیرامون خود دل بسته کند. ادراک طبیعت از جمله مولفه‌های تأثیرگذار بر اجتماع پذیری فضاست و محیطی که امکان ادراک طبیعت را چه از نظر بصری و چه از نظر فیزیکی فراهم آورد، تأثیر به سزایی در شکل‌گیری تعاملات اجتماعی و کاهش افسردگی خواهد داشت. این امر می‌تواند برای طراحی فضاهای بهتری در پارک‌های شهری برای جلوگیری از انزوای آنان راهگشا باشد. در این پژوهش با مرور تحلیل‌های به‌دست‌آمده از قسمت‌های مبانی نظری (کیفی) و همچنین مطالعات میدانی- پرسشنامه (کمی) نتایج زیر قابل‌ذکر است. مؤلفه‌های مؤثر در مطلوبیت فضای سبز پارک‌های شهری بانوان در قالب ۵ عامل و ۲۳ مؤلفه معرفی شدند. در سؤال اول می‌توان گفت مؤلفه‌های مؤثر فضای سبز پارک‌های شهری شامل مؤلفه «تمیزی پارک» دارای میانگین ۴/۴۵ بیشترین و «باغبانی و کاشت گل و گیاه» و «روشنایی فضای سبز و امنیت» دارای میانگین ۲/۷۶، کمترین مقدار میانگین را دارند. پس می‌توان گفت، پنج مؤلفه مؤثر فضای سبز پارک‌های شهری بر رضایت بانوان به ترتیب «تمیزی پارک»، «زیبایی بصری درختان پارک»، «زیبایی فضای سبز»، «سایه درختان و استراحت»، «دسترسی راحت به فضای سبز محوطه» بوده و بانوان از مؤلفه‌های «باغبانی و کاشت گل و گیاه»، «روشنایی فضای سبز»، «امنیت و تفریح و گذران اوقات فراغت» و «ورزش» به ترتیب کمترین میزان رضایت را داشتند. در سؤال دوم در بررسی وضعیت رضایت بانوان از مؤلفه‌های مؤثر فضای سبز بر میزان رضایت بانوان دو پارک شهری مزبور، می‌توان گفت در بوستان بانوان پردیس، مؤلفه‌های «تمیزی پارک»، «زیبایی بصری درختان پارک» و «زیبایی فضای

سبز» به ترتیب بیشترین امتیاز و در بوستان بانوان شاهد مولفه‌های «تمیزی پارک»، «سهولت مسیریابی در محوطه»، «تعاملات اجتماعی» و «دید کافی در پارک (عدم وجود بوته های بلند) به ترتیب بیشترین امتیاز را داشتند. ولی در بوستان بانوان پردیس مولفه های «باغبانی و کاشت گل و گیاه»، «ورزش» و «روشنایی فضا و امنیت» به ترتیب کمترین امتیاز و در بوستان بانوان شاهد مولفه‌های «جنس مصالح کف»، «امکان پیاده روی در میان درختان و فضای چمن کاری» و «مسیر مناسب پیاده روی از منزل تا پارک» به ترتیب کمترین امتیاز را داشته یعنی بانوان از مولفه‌های مزبور رضایت کافی نداشتند و نشان می‌دهد که می‌بایستی در اولویت برنامه‌ریزی قرار گیرند. به‌طور کلی مؤلفه‌هایی که کمترین امتیاز را دارند، می‌توانند در کاهش مطلوبیت فضای سبز تأثیرگذار باشند و می‌بایستی در برنامه‌ریزی به‌جهت افزایش مطلوبیت برای بتوان در اولویت قرار بگیرند. در سؤال سوم در بررسی اینکه فضای سبز به چه میزان جزو علائق بانوان دو بوستان شهری پردیس و شاهد است، می‌توان گفت میانگین میزان رضایت بانوان بوستان بانوان پردیس برابر با ۳/۴۳ و در بوستان بانوان شاهد برابر با ۳/۰۷ است یعنی میزان رضایت بانوان بوستان بانوان پردیس بیشتر از بانوان بوستان بانوان شاهد است، به‌جز در سه مولفه «باغبانی و کاشت گل و گیاه»، «ورزش» و «روشنایی فضای محوطه و امنیت آن» که میزان رضایت بانوان بوستان بانوان شاهد بیشتر است.

امید است تا در تحقیقات آتی، درباره ایجاد پارک های شهری بانوان در شهر کرمانشاه و سایر شهرهای ایران به‌صورت موردی و جزئی تر بررسی شود، زیرا تاکنون با وجود تراکم و حجم ساخت و ساز، امکان اختصاص سایت بزرگ به پارک شهری بانوان و ایجاد فضای سبز مناسب در خور نیاز آنها وجود نداشته‌است. در مقام مقایسه با پژوهش‌های مزبور می‌توان گفت در مطالعات قبلی کمتر تحقیقی وجود دارد که مولفه‌های مؤثر بر مطلوبیت فضای سبز پراک های شهری بانوان از منظر رضایتمندی را شناسایی و میزان رضایت بانوان را از این مولفه‌ها مورد توجه قرار دهند.

پیشنهادهایی برای افزایش مطلوبیت فضای پارک های شهری ارائه شده‌اند:

- نصب تندیس شخصیت‌های علمی فرهنگی تاریخی در سطح پارک می تواند علاوه بر افزایش زیبایی پارک باعث آشنایی بیشتر بانوان با شخصیت‌های علمی و اساطیری جامعه شود.
- استفاده از آبشار، فواره، حوضچه‌های آب، آب‌نما، آب جاری و روان به‌جهت ایجاد آرامش، خنکی، جذابیت فضا و طراحی لبه های نرم حوض‌ها به‌جهت نشستن، امکان لمس و شنیدن صدای آب
- جانمایی نیمکت، سکو، آلاچیق، سایبان متناسب با محیط و در نظر گرفتن فضاهایی به‌منظور استراحت بانوان در فضاهای سبز موجود.
- کاشت گیاهانی از گونه‌های مختلف در مسیر و درختان سایه‌دار و گل‌های متنوع با طرح‌های زیبا به‌جهت جذابیت محیطی و جذب کاربر.
- ایجاد باغچه‌های ویژه برای آبیاری، باغبانی، کاشت و هرس کردن گل و گیاه توسط بانوان به‌جهت افزایش ارتباط با طبیعت، ایجاد لذت و آرامش
- تعدادی از بانوان اظهار داشتند که دیوار کشی اطراف پارک زیاد بلند نیست و ساختمانهای بلند بر پارک اشراف دارند که باید مورد توجه مسئولان قرار گیرد و در این راستا تصمیم مناسبی اتخاذ شود.

سیاسگزار

بدین وسیله از تمامی بانوان محترم شهر کرمانشاه که ما را در انجام این پژوهش یاری رساندند تشکر می‌کنیم.

تعارض منافع

پژوهش حاضر فاقد هرگونه تعارض منافع است.

منابع و مآخذ

- آقاپور احمد، احمد، حبیبیان، بهار (۱۳۹۷)، «ارزیابی عوامل مؤثر بر میزان رضایت مردم از پارک های شهر اهواز با مدل رضایت-اهمیت، فصلنامه علمی-پژوهشی برنامه ریزی فضایی، سال ششم، شماره دوم، ص ۶۱-۸۰»
- آذر، علی، زکریا زاده، ابولفضل و مروتی زرقانی، الهام. (۱۴۰۳). بررسی رضایتمندی شهروندان از فضاهای سبز شهری، مطالعه موردی منطقه ۶ کلانشهر تبریز. جغرافیا و برنامه ریزی، ۲۸(۹۰). <https://doi.org/10.22034/gp.2023.56757.3139>
- آذر، علی و محمدی بیرنگ، مهدیه (۱۳۹۸). تحلیل احساس امنیت زنان در فضاهای عمومی با تأکید بر پارکهای شهری، مطالعه موردی: تبریز. دو فصلنامه پژوهش های بوم شناسی شهری، سال دهم، شماره ۲۰، ص ۲۷-۴۰
- آسیه، آقایی، منصور، حجازی، سید ناصر. (۱۳۹۹). تأثیر فضاهای شهری مدرن بر بازاندیشی هویت زنان با تأکید بر باغ بانوان های شهر اصفهان. مطالعات جامعه شناختی شهری، ۱۸۳-۲۰۸.
- ارجمندی، هانی و یاران، علی و مسگریان، مریم (۱۳۹۸). تاثیر مؤلفه های کالبدی بر احساس امنیت زنان در فضاهای باز (گردشگری شهری)
- امین نیری، بهناز و سجای، نیما. (۱۳۹۶). «تحلیل فضایی خدمات هفتگانه شهری بر اساس رویکرد عدالت توزیعی». دانش شهرسازی. (شماره ۱)، ۵۵-۶۹.
- احمدی، حامی، و فهام، الهام. (۱۳۹۶). توسعه کالبدی پارک های بانوان بر اساس اولویت سنجی انگیزشی (پارک بانوان شهر سهند). برنامه ریزی و توسعه کالبدی، ۲(۴) (پیاپی ۸)، ۵۶-۶۵.
- وفایی، ابوذر و دولتیاران، کامران. (۱۴۰۳). ارزیابی میزان رضایتمندی شهروندان از کیفیت پارک های درون شهری (مورد مطالعه: پارک بانوان لاله شهر نورآباد). زن در توسعه و سیاست، ۲۲(۱)، ۱۶۹-۲۰۳. <https://doi.org/10.22059/jwdp.2023.360304.1008345>
- جعفری، فیروز و آیدا، سارایی. (۱۳۹۸). «تحلیل توزیع پارک های شهری با رویکرد عدالت فضایی مطالعه موردی: شهر بناب». جغرافیای اجتماعی شهری. (شماره ۱)، ۴۴-۵۶.
- فصیحی، حبیب اله و قائد رحمتی، علی. (۱۳۹۹). «تحلیل دسترسی به بوستان های شهری با رویکرد عدالت فضایی. نمونه مطالعه: شهر ایلام». برنامه ریزی فضایی. (شماره ۲۷)، ۱۰۵-۱۱۸.
- بلالی اسکویی، آریتا، صداقتی، عاطفه و درتومی، شهلا. (۱۳۹۹). نگرشی کاربردی به احساس امنیت زنان در پارک های درون شهری مورد مطالعه: شهر بجنورد. پژوهش های معماری و محیط <https://doi.org/10.30470/jaer.2020.1254931079>
- بدیعی، لیلا، عزت پناه، بختیار، سلطانی، علیرضا. (۱۳۹۸). تبیین و تحلیل توسعه پایدار شهری با تأکید بر مؤلفه های محیطی (مطالعه موردی: شهر سنندج). فصلنامه علمی و پژوهشی پژوهش و برنامه ریزی شهری، ۱۰(۳۶)، ۷۵-۸۶.
- بزی، خدارحم، سمیعی، جواد، شیرآوند، مریم و معماری، ابراهیم. (۱۳۹۹). ارزیابی میزان رضایتمندی شهروندان از کیفیت پارک های درون شهری (مطالعه موردی: پارک های شهر خرم آباد). اندیشه جغرافیا، ۱۲(۲۳)، ۷۰-۸۹.
- ناصر، مریم؛ و اصغر محمدی. (۱۳۹۵). «ارزیابی میزان رضایتمندی شهروندان از کیفیت پارک های درون شهری (مطالعه موردی: پارک های شهر اهر)». مطالعات مدیریت شهری. (شماره ۲۶)، ۴۳-۵۶.
- شیخی، حجت؛ و همکاران. (۱۳۹۵). «ارتقاء کیفیت فضایی پارک های شهری به منظور افزایش بهره‌وری اجتماعی و پیشگیری جرائم ناهنجاری. مورد شناسی: پارک ملت شهر ایلام». جغرافیا و آمایش شهری-منطقه‌ای. (شماره ۲۱)، ۱۳۹-۱۵۲.
- رفیعیان، مجتبی و جعفری، ساغر. (۱۳۹۹). سنجش رضایتمندی زنان از کیفیت فضاهای عمومی انحصاری با تأکید بر حس ایمنی نمونه مطالعاتی: پارک بوستان مادران، شهر جدید اندیشه، تهران. پژوهش های راهبردی مسائل اجتماعی، ۱۹(۱)، ۱۳۳-۱۵۸. <https://doi.org/10.22108/srsp.2020.112335.1283>

Androulakis, M., Frangedakib, E., & Antoniadis, P. (2020). Optimization of Public Spaces Through Network Potentials of Communities. 1st International Conference on Optimization-Driven Architectural Design (OPTARCH 2019). *Procedia Manufacturing*, 44, 294-301. <https://www.academia.edu/>

Borja, A., White, M. P., Berdalet, E., Bock, N., Eatock, C., & Kristensen, P. (2020). Moving toward an agenda on ocean health and human health in Europe. *Frontiers in Marine Science*, 7, 37. <https://doi.org/10.3389/fmars.2020.00037>

Bratman, G. N., Anderson, C. B., Berman, M. G., Cochran, B., de Vries, S., & Flanders, J. (2019). Nature and mental health: an ecosystem service perspective. *Science Advances*, 5, eaax0903. <https://doi.org/10.1126/sciady.aax0903>

Cheliotis, K. (2020). An Agent-Based Model of Public Space Use. *Computers, Environment and Urban Systems*, 81, 101476. <https://doi.org/10.1016/j.compenvurbsys.2020.101476>

Cox, D. T. C., Shanahan, D. F., Hudson, H. L., Plummer, K.E., Siriwardena, G. M., Fuller, R. A., Anderson, K., Hancock, S. & Gaston, K.J. (2017). Doses of Neighborhood Nature: The Benefits for Mental Health of Living with Nature. *BioScience*, 67(2), 147-155. <https://doi.org/10.1093/biosci/biw173>

Diener, E., Oishi, S., & Tay, L. (2018). Advances in subjective well-being research. *Nature Human Behaviour*, 2(4), 253-260. <https://doi.org/10.1038/s41562-018-0307-6>

Diener, E., Seligman, M. E. P., Choi, H., & Oishi, S. (2018). Happiest people revisited. *Perspectives on Psychological Science*. *Journal Sage*, 13(2), 176-184. <https://doi.org/10.1177/1745691617697077>

Hend, H. Y. (2019). Livable city: An approach to pedestrianization through tactical urbanism. *Alexandria Engineering Journal*, 58, 251-259. <https://doi.org/10.1016/j.aej.2019.02.005>

Moore, T. (2021). Planning for place: Place attachment and the founding of rural community land trusts, *Journal of Rural Studies*, 83, 21-29. <https://doi.org/10.1016/j.jrurstud.2021.02.007>

White, M. P., Alcock, I., Grellier, J., Wheeler, B. W., Hartig, T., & Warber, S.L. (2019). Spending at least 120 minutes a week in nature is associated with good health and wellbeing. *Scientific Reports*, 9, 7730. <https://doi.org/10.1038/s41598-019-44097-3>

White, M. P., Elliott, L. R., Gascon, M., Roberts, B., & Fleming, L. E. (2020). Blue space, health and well-being: A narrative overview and synthesis of potential benefits. *Environmental Research*, 191, 110169. <https://doi.org/10.1016/j.envres.2020.110169>

White, M. P., Pahl, S., Wheeler, B. W., Depledge, M. H., & Fleming, L. E. (2017). Natural environments and subjective wellbeing: different types of exposure are associated with different aspects of wellbeing. *Health & Place*, 45, 77-84. <https://doi.org/10.1016/j.healthplace.2017.03.008>

World Health Organization. (2017). Depression and other common mental disorders: global health estimates. Geneva. <https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/254610/WHO-MSD-MER-2017.2-eng.pdf?sequence=1>

Wright, F. L. (2000). Brodacre city: A new community plan, in: *city Reader* (Legate, R.T. and stout, F.Eds). *Routledge*. London and New York.